

PRVÁ TLAČIAREŇ V LEVICIACH. TLAČIAR JÁN CHERRIER

Marta Švoliková

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Štátny archív v Nitre, pobočka Levice
Vojenská 1, 934 01 Levice, E-mail: marta.svolikova@sanr-plv.vs.sk

Abstract:

Švoliková M., 2008: The first printing office in Levice. Printer Ján Cherrier.
Acta Mus. Tekovens. Levice 7: 109-113

The printing trade has not long tradition in Levice. The first printing office in Levice came into being as late as 1865. Its owner was Ján Cherrier. Ján Cherriers printing office in our town existed until 1867.

Key words: Levice, printing office, printer Ján Cherrier

Tlačiarne v Leviciach nemajú dlhú históriu. V písomnostiach mesta z prvej tretiny 19. storočia máme zmienky o kníhviazačskej dielni Jozefa Lováza¹, v roku 1849 je doložená práca poľnej vojenskej tlačiarne.² V odbornej literatúre k dejinám slovenskej kníhtlače nachádzame zmienku o existencii tlačiarne Leopolda Grunda v Leviciach v roku 1862.³ Táto tlačiareň pracovala v meste pravdepodobne len veľmi krátko a v archívnych fondoch Štátneho archívu v Leviciach sme nenašli o jej existencii žiadnu zmienku.

Prvá tlačiareň s produkciou, ktorá je zachovaná v rôznych archívnych fondoch Štátneho archívu v Leviciach, vznikla až v roku 1865. Vtedy sa do nášho mesta z Nitry presťahoval tlačiar Ján Cherrier. Cherrier, potomok francúzskych emigrantov, sa narodil v Törökszentmiklósi (Maďarsko) v roku 1838. V čase príchodu do Levíc bol už ženatý, jeho manželka Juliana, rodená Sturczová pochádzala z Nitrianskej župy.

¹ Štátny archív v Nitre, pLv (ďalej ŠAN – pLv). Fond Magistrát mesta Levice, administratívne spisy rok 1819, škatuľa č. 30, inv. č. 393

² SÁNDOR Karol: Z dejín levických tlačiarní In: Acta Musei Tekoviensis Levice: Zborník Tekovského múzea v Leviciach. Levice: Tekovské múzeum, 1992, s. 44

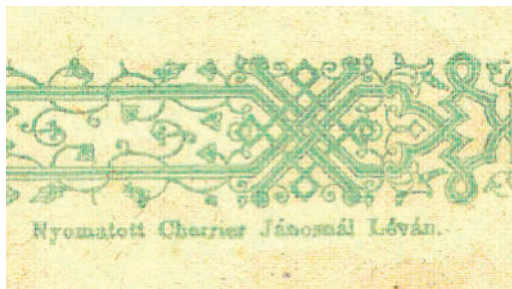
³ BREZA Vojtech: Tlačiarne na Slovensku 1477 – 1996. Bratislava Univerzitná knižnica 1997, s. 78
VALACH Július: Tlačiarne na území Tekovskej župy. In: Kniha 2006. Slovenská národná knižnica Martin 2006 s. 24 – 25

Dlhý žltý dom vľavo dole, sídlo Cherrierovej tlačiarne, neskôr sirotinec Štefánia

V roku 1864, keď sa chcel usadiť a otvoriť si tlačiareň v Nitre, tu priložil k žiadosti ukážky svojej práce z vienskej tlačiarne L. C. Zamski und C. Dittmarch, v ktorej sa pravdepodobne vyučil, alebo v nej pracoval.⁴

V Nitre Cherrier začal tlačiť už v júli 1864. Od mestského úradu síce dostal povolenie na prevádzkovanie tlačiarne, ale konečný súhlas udeľovala miestodržiteľská rada, ktorá rozhodla opačne. V Nitre vtedy fungovalo viac tlačiarňí a ďalšia by vraj bola nadbytočná.⁵ Nitriansky podžupan mu odporúčal presťahovať svoju živnosť do Tekova, na Liptov alebo do Turca, kde vtedy ešte neboli založené tlačiarne.⁶

Detail tiráže tlačiarne J. Cherriera z výučného listu Cechu čižmárov v Leviciach

Do Levíc prišiel v roku 1865. Podobne ako v Nitre, aj v Leviciach začala jeho tlačiareň pracovať skôr, ako dostala povolenie od magistrátu, už v máji 1865. Dokazujú to účtovné doklady zachované vo fondoch Gymnázium v Leviciach⁷, levickom Kasíne a vo fonde Cech čižmárov v Leviciach.⁸

⁴ DRAHOŠOVÁ, Šarlota: Archívne dokumenty podžupanského úradu Tekovskej a Nitrianskej župy vo vzťahy k dejinám tlačiarňí. In: Kniha 2006. Slovenská národná knižnica Martin 2006 s. 19

⁵ cit. 4: DRAHOŠOVÁ, s. 19

⁶ v Zlatých Moravciach vznikla tlačiareň v roku 1881, v Kremnici bola prvá tlačiareň založená až v roku 1885, v Martine v roku 1888.

⁷ účet za vytlačenie 350 kusov klasifikačných hárkov je z 31. júla 1865. ŠAN - pLV, fond Gymnázium v Leviciach, administratívne spisy školský rok 1864/65, škatuľa č. 60 inv. č. 306
Pre levické gymnázium vytlačil aj výročnú správu školy z roku 1865.

⁸ ŠAN – pLv. fond Cech čižmárov v Leviciach, účtovné doklady, inv. č. 25 , škatuľa č. 2

Výučný list čizvárskeho cechu, vytlačený v roku 1865, použitý v roku 1868

Titulná strana výročnej správa Gymnázia v Leviciach 1865 tlač J. Cherrier

Cherrier János

Účet za tlačiarске práce pre Levické kasíno z roku 1866

Pamiatkou na fungovanie tejto tlačiarne je oznámenie (tlačené v slovenčine) o založení Levickej sporiteľne z 20. júna 1865, zachované vo fonde Magistrát mesta Pukanec.⁹

Magistrát mu vykonávanie živnosti povolil 31. októbra 1865.¹⁰ Cherrierova tlačiareň sa nachádzala na Mártonfiho (dnešnej Hviezdoslavovej) ulici, v dome pri synagóge, v ktorom bol neskôr sirotinec Štefánia. Budova sirotinca dnes už nestojí, pretože bola vojnovými udalosťami v rokoch 1944/1945 značne poškodená a v roku 1950 asanovaná. Približne na tomto mieste stojí dnes obytný dom (štvorbytovka bývalých Andezitových kameňolomov, dnes Ulica Kálmána Kittenbergera).

V roku 1866 tlačiareň sídlila v polovici Cherrierovho domu na Széchenyiho ulici (dnes Ulica sv. Michala). Ako uvádza pamätnica levického Kasína, tlačiareň nedostala povolenie zo župného úradu a kasíno ju nemohlo podporovať.¹¹ Existenčné dôvody donútili Cherriera zmeniť pôsobisko a na jar v roku 1867 presťahoval svoju dielňu do Gyöngyösu.

Po Cherrierovom odchode trvalo 12 rokov, kým v meste vznikla ďalšia tlačiareň. Z roku 1879 máme v Štátnom archíve v Leviciach zmienky o tlačiarňi Žigmunda Wintera, tlačiareň si v Leviciach v tomto roku založil aj Leopold Dukesz, ktorý do nášho mesta prišiel z Nových Zámkov. Winterova tlačiareň pôsobila pravdepodobne len krátko, Dukeszova fungovala až do smrti majiteľa v roku 1923, resp. do smrti manželky v roku 1926.

Ján Cherrier sa z Gyöngyösu v novembri 1870 presťahoval do Szentesu, kde žil a pracoval nasledujúcich 13 rokov. Otvoril si tam knižtlačiareň, kníhkupectvo a požičovňu kníh. Vtedy 28-tisícový Szentes nemal tlačiareň a Cherrierova ponuka na založenie tlačiarne prišla mestu vhod a bola veľkým kultúrnym impulzom. Povolenie na živnosť z ministerstva vnútra prišlo rýchlo a tlačiareň na jar 1871 začala oficiálne fungovať.¹²

V júli 1871 vytlačil Cherrier prvé noviny v meste: Szentesi Lapok, v máji 1872 začal vydávať nový týždenník Alföldi Figyelő. V auguste 1872 sa pustil do vydávania tretích novín, týždenníka Szentesi Lap. V roku 1874 začal tlačiť humoristický týždenník Északi Fény. Keďže všetky jeho zámery na vydávanie novín v Szentesi neboli veľmi neúspešné, na jar 1883 predal noviny i tlačiareň a odišiel zo Szentesu. Po krátkom pobyte v Kispesti sa usadil v Kunszentmiklósi, kde si založil novú tlačiareň a začal vydávať noviny Kunszentmiklós és vidéke. Tu aj zomrel vo veku 47 rokov, 21. júna 1883.¹³

⁹ ŠAN – pLv., Fond Magistrát mesta Pukanec, administratívny spis č. 580/1865, škatuľa č. 303

¹⁰ ŠAN - pLv., fond Magistrát mesta Levice, podací protokol z roku 1865, č.j. 427/1865, inv. č. 112 spis o povolení tlačiarne sa nezachoval, máme len záznam v podacom protokole magistrátu z roku 1865.

¹¹ JAROSS, Ferencz. Emléklapok a Lévai Casino 50 éves multjaból 1859 - 1909. Levice: Nyitrai és Társánál, 1910. s. 14 - 15

¹² LABÁDI, Lajos: A város első nyomdása és lapkiadója. Szentes 2006.

¹³ Podľa informácie Dr. Labádiho, riaditeľa archívu v Szentesi, ostalo po Cherrierovi 7 sirôt.

Jána Cherriera pôvod a remeslo akoby predurčili na tulácky život. Podobne ako potulní tlačiari, priekopníci tlačiarskeho remesla, aj on putoval Uhorskom. Viackrát sa sťahoval, prenášal dielňu, zakladal novú tlačiareň a začínal podnikat' odznova. V jeho živote bolo aj veľa prehier a mnoho životnej energie musel venovať sťahovaniu a budovaniu novej existencie.